

Алла В. Дубодєлова, Ігор Я. Кулиняк
**ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РЕСТОРАННОГО
ГОСПОДАРСТВА ЛЬВІВЩИНИ**

У статті визначено сучасні тенденції кількісних змін і структурної перебудови ресторанного господарства Львівської області та виявлено причини, що обумовили їх формування. Описано особливості організації ресторанного господарства в регіоні та обґрунтовано пріоритетні напрямки його перспективного розвитку.

Ключові слова: ресторанне господарство; мережа ресторанних закладів; ресторанний формат.

Табл. 4. Літ. 21.

Алла В. Дубодєлова, Ігор Я. Кулиняк
**ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ РЕСТОРАННОГО
ХОЗЯЙСТВА ЛЬВОВЩИНЫ**

В статье определены современные тенденции количественных изменений и структурной перестройки ресторанного хозяйства Львовской области и выявлены причины, обусловившие их формирование. Описаны особенности организации ресторанного хозяйства в регионе и обоснованы приоритетные направления его перспективного развития.

Ключевые слова: ресторанное хозяйство; сеть ресторанных заведений; ресторанный формат.

Alla V. Dubodelova¹, Ihor Ya. Kulyniak²
**RESTAURANT BUSINESS DEVELOPMENT
TRENDS IN LVIV REGION**

This article defines the current trends of quantitative changes and structural transformations of the restaurant business in Lviv region as well as identifies the causes of their formation. It also determines the organizational features of restaurant business in the region and grounds its future development directions.

Keywords: restaurant business; network of restaurants; restaurant formats.

Постановка проблеми. Сучасне ресторанне господарство — це одна з галузей економіки, підприємства якої виконують важливе соціальне завдання, пов'язане із задоволення потреб людини в послугах з організації харчування та дозвілля, а також перспективний для інвестування вид підприємницької діяльності, що гарантує швидку оборотність і прибутковість вкладених коштів. Сьогодні в країнах Західної Європи ресторанне господарство вважається ефективним елементом індустрії туризму і гостинності, який демонструє стабільну динаміку розвитку.

На думку більшості фахівців, в Україні ресторанний бізнес перебуває на стадії становлення, що об'єктивно підвищує інтерес вітчизняних і зарубіжних підприємців та вимагає наявності релевантної інформації для визначення перспективних сегментів і зменшення ризикованості підприємницької діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації, функціонування, соціально-економічного та інноваційного розвитку ресторанного гос-

¹ National University "Lviv Polytechnics", Ukraine.

² National University "Lviv Polytechnics", Ukraine.

подарства в Україні розглядається багатьма вітчизняними науковцями, серед яких В. Антонова [1], О. Борисова [2; 3], О. Бутенко [4], О. Григоренко [11; 12], О. Жегус [5; 6], П. Заремба [7], В. Кривошей [8], М. Михайлова [5; 6], Н. Міценко [9], В. Найдюк [10–12], Г. П'ятницька [11; 12], О. Яшина [21] та інші. У працях зазначених авторів досліджено різні аспекти ресторанного бізнесу, тенденції та перспективи його розвитку в країні. Проте багато проблем та методологічних питань, які виникають на регіональному рівні, до цього часу глибоко не вивчено, що приводить до певних труднощів і викривлень при визначенні стратегічних напрямів розвитку, як сфери ресторанного господарства, так і його окремих підприємств з урахуванням регіональних особливостей. Саме актуальність і важливість такої проблеми, її недостатнє висвітлення обумовили вибір теми дослідження.

Метою дослідження є аналіз динаміки кількісних змін, виявлення тенденцій і визначення перспектив розвитку ресторанного господарства Львівської області.

Основні результати досліджень. Ресторанний бізнес Львівщини за темпами розвитку вважається найдинамічнішою складовою туристичної індустрії. Підвищена увага до м. Львова як до туристичного центру Західної України позитивно вплинула на становлення гастрономічного туризму в області.

Незважаючи на кризові явища в економіці України, у Львівській області протягом 2010–2014 рр. товарооборот ресторанного господарства (РГ) стабільно зростав (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка товарообороту підприємств ресторанного господарства Львівщини*

Міста і райони Львівської області	Товарооборот, млн грн					Темпи росту, %	
	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2014 р. до 2010 р.	2014 р. до 2013 р.
Міста, разом	440,2	515,0	582,3	624,0	636,0	Зростання в 1,4 раза	101,9
в т.ч.:							
Львів	366,3	431,6	491,8	527,9	559,1	Зростання в 1,5 раза	105,9
Борислав	1,1	1,0	0,8	0,8	0,6	Зростання в 1,8 раза	75,0
Дрогобич	11,0	10,5	9,6	8,2	7,4	67,2	90,2
Моршин	1,4	1,7	2,5	1,6	1,0	71,4	62,5
Новий Розділ	0,8	0,8	0,9	0,8	0,6	75,0	75,0
Самбір	2,3	2,4	1,3	0,5	0,5	21,7	100,0
Стрий	3,6	5,0	6,2	6,2	5,4	Зростання в 1,5 раза	87,1
Трускавець	40,7	47,5	56,5	65,4	48,0	Зростання в 1,3 раза	73,8
Червоноград	13,0	14,5	12,7	12,6	13,4	103,1	106,3
Райони, разом	78,6	83,4	73,4	60,5	66,0	84,0	109,1
Всього	518,8	598,4	655,7	684,5	702,0	135,3	102,6

* складено та розраховано за даними [20].

Так, у 2014 р. товарооборот підприємств РГ у порівнянні з 2010 р. зріс в 1,35 раза, а приріст у порівнянні з 2013 р. становить 2,5%, що свідчить про сприятливе бізнес-середовище для ведення такого виду діяльності. Найвищі темпи росту товарообороту РГ спостерігаються в місцевих поселеннях Львівщини. Частка товарообороту в містах складає 90,5% (2014 р.) від загального товарообороту РГ Львівської області. Серед місцевих поселень стабільний розвиток РГ спостерігається у Львові, Трускавці, Червонограді. Підприємства м. Львова забезпечують 88% товарообороту РГ місцевих поселень. Негативною є тенденція скорочення товарообороту в курортних містах, а саме Моршині та Трускавці.

У 2014 р. відбулося зростання товарообороту підприємств РГ по районах Львівської області, серед яких Бродівський, Буський, Жовківський, Миколаївський та Стрийський. Проте спостерігається стійка тенденція уповільнення темпів росту товарообороту РГ у сільській місцевості. Так, у порівнянні з 2010 р. товарооборот РГ у районах Львівщини зменшився на 12,6 млн грн. Значне зниження темпів росту товарообороту РГ у 2014 р. відбулося в Городоцькому, Дрогобицькому, Кам'янка-Бузькому районах.

Основними причинами такого становища РГ у місцевих і сільських поясненнях є негативні тенденції в демографічній ситуації, соціально-економічна криза в країні, інфляційні процеси, значне падіння рівня платоспроможності населення, вихід із ресторанного ринку на переспеціалізацію підприємств, які неконкурентоспроможні в сучасних умовах господарювання, що призводить до зміни кількості та структури мережі РГ Львівщини.

Попри стабільний ріст товарообороту мережа об'єктів РГ у Львівській області скорочується, що негативно впливає на забезпеченість населення та туристів ресторанами закладами і посадковими місцями в них.

Протягом 2005–2013 рр. кількість об'єктів РГ на Львівщині зменшилась на 908 од., а кількість посадкових місць – на 34 тис. Показники щільності мережі РГ на Львівщині складають на 10 тис. населення 5 об'єктів і 330 посадкових місць, що відповідає середнім показникам по Україні (5 об'єктів і 334 посадкових місць). Для порівняння, в Республіці Білорусь відповідні показники забезпеченості становлять 13 об'єктів і 787 посадкових місць, а в Європі одне місце припадає на 8 жителів [9, 209]. Наведені дані підтверджують значні перспективи розвитку РГ в Україні та на Львівщині зокрема.

Необхідно відзначити нерівномірність забезпечення об'єктами РГ і посадковими місцями в розрізі міст і районів Львівської області. За результатами обробки статистичних даних (табл. 2–3), виявлено територіальні особливості розвитку РГ: у 2013 р. 70,6% загальної кількості рестораних закладів (73,6% посадкових місць) було зосереджено в містах і селищах міського типу (по Україні – відповідно 67,6% і 76%). Найбільша кількість об'єктів РГ функціонує у м. Львові (741 од. і 46,3 тис. посадкових місць). Стабільні темпи росту кількості об'єктів РГ спостерігаються в м. Дрогобичі, Самборі, Трускавці та Червонограді. Найвищий рівень забезпеченості населення посадковими місцями в об'єктах РГ досягнений у м. Трускавці (1395 місць на 10 тис. населення), Львові (611 місць), Дрогобичі (489 місць) і Червонограді (488 місць).

Таблиця 2. Динаміка кількості об'єктів ресторанного господарства Львівщини*

Міста і райони Львівської області	Кількість об'єктів РГ, од.					Темпи росту, %	
	2005 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2013 р. до 2005 р.	2013р. до 2012 р.
Міста, разом	1259	1073	1046	992	932	74,0	94,0
в т.ч.:							
Львів	956	843	820	788	741	77,5	94,0
Борислав	15	11	9	8	6	40,0	75,0
Дрогобич	72	55	50	41	37	51,4	90,2
Моршин	9	4	5	5	3	33,3	60,0
Новий Розділ	8	6	6	6	5	62,5	83,3
Самбір	32	21	16	6	7	21,9	116,7
Стрий	34	22	40	39	33	97,1	84,6
Трускавець	59	50	43	51	55	93,2	107,8
Червоноград	74	61	57	48	45	60,8	93,8
Райони, разом	970	598	605	554	389	40,1	70,2
Всього по області	2229	1671	1651	1546	1321	59,3	85,4

* складено та розраховано за даними [18].

Таблиця 3. Забезпеченість населення Львівщини місцями в об'єктах ресторанного господарства*

Міста і райони Львівської області	Кількість місць на 10 тис. населення					Темпи росту, %	
	2005 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2013 р. до 2005 р.	2013 р. до 2012 р.
Міста, разом	616	493	500	452	415	67,4	91,8
в т.ч.:							
Львів	616	618	622	612	611	99,2	99,8
Борислав	187	159	141	119	96	51,3	80,7
Дрогобич	671	575	553	507	489	72,9	96,4
Моршин	627	385	664	427	175	27,9	41,0
Новий Розділ	234	211	208	208	201	85,9	96,6
Самбір	856	477	238	88	79	9,2	89,8
Стрий	318	243	248	231	200	62,9	86,6
Трускавець	1309	1190	1270	1368	1395	106,6	102,0
Червоноград	723	575	560	507	488	67,5	96,3
Райони	332	240	245	248	162	50,3	65,3
Всього по області	457	386	388	371	330	72,2	89,0

* складено та розраховано за даними [18].

Сьогодні простежується загальна тенденція до скорочення посадкових місць в об'єктах РГ Львівщини. У місцевих поселеннях Львівської області в порівнянні з 2005 р. кількість посадкових місць у 2013 р. скоротилася на 32,6%. Стабільним залишається забезпечення населення посадковими місцями в об'єктах РГ в м. Львові, Бориславі, Новому Роздолі, Червонограді.

По районах Львівщини забезпеченість населення посадковими місцями в об'єктах РГ зменшилась за період 2005–2013 рр. майже в два рази, а за 2012–2013 рр. – на 11,0%.

Загалом в Україні впродовж 2003–2013 рр. середньорічні темпи скорочення загальної кількості об'єктів РГ становлять 1,83%, а посадкових місць – 1,51% [12, 38].

Серед головних причин, що гальмують розвиток об'єктів РГ, ресторатори, експерти і дослідники виокремлюють такі:

- загальний економічний спад в країні та військові дії в зоні АТО впливають на зниження попиту на ресторанный послуги, погіршення показників фінансової стійкості та операційної діяльності об'єктів РГ;
- недосконалість законодавства і нормативно-правового поля України для ведення ресторанного бізнесу;
- високий рівень фінансового ризику і корумпованості в Україні, що не сприяє залученню світових брендів ресторанного бізнесу;
- зменшення чисельності контингенту потенційних споживачів внаслідок змін в чисельності та структурі населення країни, пришвидшення темпів росту виїзних турпотоків;
- відсутність практичного досвіду антикризового управління в керівників об'єктів РГ, що призводить до зменшення кількості фінансово спроможних підприємств, які вдаються до реалізації стратегії скорочення або ліквідації діяльності взагалі;
- високі ставки орендної плати за приміщення через брак якісних площ негативно впливають на відкриття нових і цінову політику діючих об'єктів РГ. Для порівняння, за законодавством США орендна плата не повинна перевищувати 6% прибутку підприємства-орендаря, а в Україні плата за оренду приміщення складає майже 50% прибутку [4];
- велика кількість об'єктів РГ, які функціонують на межі банкрутства, внаслідок зростання цін постачальників продуктів, затримки платежів і збільшення кредиторської заборгованості, що негативно позначається на ритмічності виробництва тощо.

Упродовж 2005–2013 рр. у РГ Львівщини відбулися певні структурні зміни. Так, за цей період збільшилась частка закладів, які займаються ресторанним бізнесом. Якщо в 2005 р. їх кількість становила 114 од. (5,1% від загальної кількості об'єктів РГ), то в 2013 р. – 155 од. (11,8%), тобто в 1,4 разів більше (табл. 4). Сформувався позитивна тенденція стабільного зростання як кількості закладів типу «ресторан», так у кількості посадкових місць в них. У середньому, в 2013 р. на один заклад типу «ресторан» припадало 97 посадкових місць.

Така структурна перебудова відбулася внаслідок:

- швидкої та вагомої економічної віддачі від вкладення коштів у розвиток об'єктів ресторанного бізнесу;
- зниження популярності їдалень та загострення конкуренції в ринковому сегменті кафе;
- активного розвитку ресторанів швидкого обслуговування та підвищення коефіцієнта обертання одного місця в закладах такого типу;
- стабілізації розвитку ресторанного сегменту ринку;
- розгортання нецінової конкуренції, пов'язаної з інноваціями, що обумовлено пріоритетами у постійних клієнтів ресторанів серед місцевих жителів і туристів [11; 12].

Таблиця 4. Спеціалізація об'єктів ресторанного господарства Львівщини*

Типи об'єктів ресторанного господарства	Кількість об'єктів, од.						Кількість посадкових місць, тис.							
	2005 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	Темпи росту, %		2005 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	Темпи росту, %	
						2013 р. до 2005 р.	2012 р. до 2013 р.						2013 р. до 2005 р.	2012 р. до 2013 р.
Ресторани	114	151	146	147	155	135,5	105,4	10,2	14,0	13,8	14,2	15,1	148,0	106,3
Кафе	1023	827	761	671	596	58,3	88,8	37,9	34,6	32,9	29,4	26,8	70,7	91,2
Бари	393	268	282	274	249	63,4	90,9	11,9	8,3	10,1	9,9	9,1	76,5	91,9
Їдальні	682	424	462	453	319	46,7	70,4	57,6	40,9	41,7	40,9	32,5	56,4	79,5
Разом	2212	1670	1651	1545	1319	59,6	85,4	117,6	97,8	95,8	94,4	83,5	71,0	88,5

* складено та розраховано за даними [17; 19].

Традиційною для РГ Львівщини є висока питома вага підприємств типу «кафе», які відрізняються простотою створення та функціонування. У 2005 р. кількість кафе складала 1023 од. (46,2% від загальної кількості об'єктів РГ), а у 2013 р. – 596 од. (42,5%). Протягом 2005–2013 рр. кількість кафе скоротилася на 41,7%, а протягом 2013 р. – ще на 11,2% (табл. 4). При цьому середня місткість одного кафе протягом аналізованого періоду постійно зростала і досягала в 2013 р. 45 місць проти 37 місць у 2005 році. Це пояснюється активним розвитком кафе, орієнтованих на певні ринкові сегменти та спрямованих на підвищення середньодобового коефіцієнта обертання одного місця в залі.

Низхідні тенденції розвитку притаманні закладам РГ типу «бар». У 2005 р. кількість підприємств-барів становила 393 од. (17,8% загальної кількості об'єктів РГ), а у 2013 р. – 249 од. (18,8%). У порівнянні з 2005 р. кількість барів у 2013 р. скоротилася на 36,6%, а у порівнянні з попереднім роком – на 8,1%.

Найбільша кількість посадкових місць (32,5 тис. у 2013 р.) припадає на заклади РГ типу «їдальні», незважаючи на скорочення їх кількості (на 263 од. за 2005–2013 рр.). Такий тип закладів є фінансово вигідним, оскільки передбачає продажі власної продукції за невисокими цінами для визначеного контингенту споживачів, як правило, об'єднаних за професійною ознакою, і призначений для харчування в короткі терміни.

Виконані дослідження господарської діяльності об'єктів РГ Львівщини дозволили виявити такі особливості розвитку ресторанного бізнесу в області:

- функціонування Гільдії рестораторів, до якої входять більше 30 закладів РГ, що сприяє спільній розробці нормативно-правових документів ресторанного спрямування та створенню гастрономічних «приводів», які залучають до участі велику кількість закладів сфери гостинності та сприяють формуванню репутації Львівщини не лише як туристичного, але й гастрономічного центру Західної України;

- щорічне проведення за участю рестораторів гастрономічних фестивалів і акцій: «Львівська пательня», «День кельнера», «Свято сиру і вина», «Свято хліба», «Свято шоколаду», «Вихідні за півціни» тощо. Участь рестораторів у культурно-фестивальному житті міста Львова сприяє популяризації закладів РГ серед потенційних відвідувачів;

- демократизація ресторанного бізнесу, коли за доступними цінами можна отримати якісну кухню, гарний інтер'єр і пристойне обслуговування, зробила заклади середнього цінового сегменту конкурентоспроможними по відношенню до елітних ресторанів. Серед демократичних закладів найактивніше розвиваються піцерії, пивні паби, ресторани японської кухні та кав'ярні;

- зміна стратегії власників елітних закладів, а саме відмова від великих націнок на основне меню при збереженні високих цін на алкогольні напої;

- поділення ринку ресторанного бізнесу на три сегменти: заклади швидкого харчування, демократичні і преміальні. Але сьогодні за умов розширення ринку і загострення конкуренції почали виокремлювати також новий сегмент – fast casual (більш дешеве відгалуження сегменту демократичних ресторанів);

- розвиток мережі концептуальних авторських ресторанів і мережі «!ФЕСТ», заснованої у м. Львові в 2007 році. До складу мережі входять: заклад пабного типу «Криївка» з українською польовою кухнею; кав'ярня «Дім

легенд»; ресторан «Мазох-safe», де проводяться тематичні акції та презентації книг; ресторан-музей «Гасова лампа», в якому знаходяться експонати гасових ламп, а також копія найпершої гасової лампи у м. Львові (1853 р.); кав'ярня «Старенький трамвай», розміщена у вагоні, що стоїть на рейковій платформі і є точною копією вагонів львівського трамваю 1913 р.; Галицька жидівська кнайпа «Під золотою Розою» – ресторан, що відтворює затишок справжньої єврейської оселі; кнайпа-музей Львівської опери «Лівий берег», де зібрані мистецькі артефакти історії Театру опери та балету; закритий клуб «Найдорожча ресторація Галичини», що відтворює атмосферу осередку обраних, масонської ложі; «Львівська майстерня шоколаду», що виробляє шоколадні вироби ручної роботи з бельгійського шоколаду; заклад пабного типу «Зеник-Митник», стилізований під митницю; найдовша кав'ярня-книгарня «Львівська копальня кави», створена за легендою над кавовою шахтою тощо. У рамках мережі «!ФЕСТ» діє спільна дисконтна програма «Локаль» [13; 14];

- розповсюдження незалежних мереж закладів швидкого приготування їжі, в меню яких є бізнес-ланчі, а середній чек відповідає рівню доходів цільової аудиторії (офісні працівники, туристи). Розвиваються кав'ярні, де проводяться переговори, фаст-фуди «з довгим прилавком» («Пузата хата», «Картопляна хата»);

- швидкий розвиток кейтерингу, тобто переміщення послуг із залів ресторанних закладів на робочі місця (офіси, установи), місць відпочинку, святкування ювілеїв, святкових подій тощо;

- розширення кола послуг у закладах ресторанного бізнесу, а саме послуги сомельє, «години фортуни» для відвідувачів, гастрономічні шоу, урочисті презентації страв, бар-шоу, караоке тощо;

- активізація діяльності замських ресторанних закладів, які знаходяться на завантажених міжміських транспортних шляхах і реалізують ідею відпочинку на природі в цивілізованому форматі;

- збереження, незважаючи на економічні та соціальні проблеми, мережі закритих закладів низькоцінової категорії у навчальних закладах;

- створення підприємств, стилізованих для організування відпочинку та дозвілля молоді при кінотеатрах, клубах та ін.

За результатами виконаних досліджень і зважаючи на прогнозовані тенденції [5; 8–10; 12; 15; 16], до пріоритетних напрямів розвитку РГ у регіоні віднесено:

- продовження процесу демократизації закладів РГ з доступним ціновим діапазоном;

- збільшення кількості різноманітних інтеграційних утворень, мережевих закладів на засадах франчайзингу;

- зростання інвестиційних вкладень у розвиток інноваційних форматів РГ, зокрема «кава-шоп» (концепція фреш-кава); «чайний клуб» (акцент на церемонії приготування та подання чаю елітних сортів, дегустації чаю); «суп-хауз» (забезпечення широкого асортименту супів з різних кухонь світу); «фестиваль-ресторан» (організація розважальних заходів, надання додаткових послуг) та інші;

- подальше створення локальних закладів РГ для обслуговування жителів спальних районів міста, сільських населених пунктів, а також у готелях, на автозаправних станціях, вокзалах, з урахуванням структури і потреб туристичних потоків;

- відкриття нових замських загальнодоступних закладів РГ на транспортних трасах, місцях відпочинку та проведення дозвілля на природі;

- загострення конкуренції між традиційними кав'ярнями через активне розповсюдження вендингового бізнесу (автомати з продажу кави) та кав'ярень на колесах;

- поява та збільшення кількості закладів РГ іноземних операторів, яких приваблює ненасиченість ринку ресторанних послуг і висока економічна віддача від інвестування;

- збереження тенденцій щодо спеціалізації підприємств РГ у приготуванні страв національної (італійської, японської, китайської) та запровадження молекулярної кухні;

- орієнтація багатьох загальнодоступних закладів на задоволення потреб всієї родини, введення «дитячих» і «підліткових» меню;

- формування сегменту економічних закладів, поява столів дієтичного харчування внаслідок зростання кількості споживачів, які прагнуть вести здоровий спосіб життя;

- збереження і зростання, незважаючи на економічні та соціальні проблеми, мережі закритих закладів РГ;

- подальший розвиток пивних пабів з демонстрацією процесу пивоваріння різноманітних сортів напоїв;

- зростання попиту на кейтерингу тощо.

Для реалізації такого потенціалу перспективного розвитку РГ у Львівській області першочерговими завданнями підприємств у сучасних умовах є протидія кризовим явищам, забезпечення усталеної конкурентоспроможності позицій, приділення значної уваги регіональним особливостям традицій, платоспроможності, менталітету і культурі місцевих і приїжджих споживачів ресторанних послуг.

Висновки та перспективи подальших досліджень:

1. Упродовж 2010–2014 рр. у Львівській області, незважаючи на наявність кризових явищ в економіці країни, товарооборот РГ стабільно зростає, притому в місцевих поселеннях він склав 90,5% у 2014 році. Проте спостерігається стійка тенденція до уповільнення темпів росту товарообороту РГ у сільській місцевості.

2. Попри стабільне зростання товарообороту, мережа об'єктів РГ у Львівській області скоротилася, що негативно вплинуло на забезпеченість місцевого населення і туристів ресторанами закладами та посадковими місцями в них і спричинено низкою причин економічного, політичного й соціального характеру.

3. Виявлено нові тенденції, пов'язані зі структурною перебудовою РГ: зростання кількості закладів типу «ресторан» і зменшення кількості кафе, їдальень, барів внаслідок швидкої та вагомої економічної віддачі від вкладення коштів у ресторанний бізнес, зниження популярності їдальень і загострення

конкуренції на ринковому сегменті кафе, активного розвитку ресторанів швидкого обслуговування та ресторанних мереж, розгортання нецінової конкуренції тощо.

4. Встановлено особливості РГ у туристичному регіоні Західної України, зокрема, функціонування Гільдії рестораторів, яка сприяє об'єднанню зусиль у розробці правової бази та створенні гастрономічних приводів; участь рестораторів у культурно-фестивальному житті області; демократизація ресторанних закладів; розвиток мережі концептуальних авторських ресторанів і напрямів; розповсюдження незалежних мереж закладів швидкого харчування; швидкий розвиток кейтерингу і розширення кола додаткових послуг; активізація діяльності замських ресторанних закладів; збереження мережі закритих закладів низькоцінової категорії та ін.

5. Виокремлено перспективні напрями розвитку РГ у Львівській області з урахуванням особливостей регіону, туристичних потоків і споживачів ресторанних послуг, на яких варто акцентувати увагу в процесі прийняття стратегічних рішень на підприємствах РГ.

Отримані результати можуть слугувати базою для проведення подальших досліджень, пов'язаних із розробкою антикризових заходів та конкурентоспроможних стратегій підприємств РГ.

1. Антонова В.А. Стратегическое развитие ресторанного бизнеса: теория и методология исследования: Монография. – Донецк: ДонНУЭт, 2008. – 226 с.

Antonova V.A. Strategicheskoe razvitie restorannogo biznesa: teoriia i metodologii issledovaniia: Monografiia. – Donetsk: DonNUEt, 2008. – 226 s.

2. Борисова О.В. Інноваційна політика у ресторанному господарстві: тенденції розвитку, напрями та оцінка ефективності // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: Збірник наук. праць ХДУХТ. – Харків, 2010. – С. 607–614.

Borysova O.V. Innovatsiina polityka u restorannomu hospodarstvi: tendentsii rozvytku, napriamy ta otsinka efektyvnosti // Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh: Zbirnyk nauk. prats KhDUKhT. – Kharkiv, 2010. – S. 607–614.

3. Борисова О.В. Показники ефективності інноваційної політики підприємств ресторанного господарства // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: Збірник наук. праць ХДУХТ. – Харків, 2009. – С. 72–77.

Borysova O.V. Pokaznyky efektyvnosti innovatsiinoi polityky pidpriemstv restorannoho hospodarstva // Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh: Zbirnyk nauk. prats KhDUKhT. – Kharkiv, 2009. – S. 72–77.

4. Бутенко О.П., Дядюшкіна І.В. Аналіз ринку ресторанного господарства України та перспективи його розвитку // Економічний простір. – 2013. – №74. – С. 73–81.

Butenko O.P., Diadiushkina I.V. Analiz rynku restorannoho hospodarstva Ukrainy ta perspektyvy yoho rozvytku // Ekonomichnyi prostir. – 2013. – №74. – S. 73–81.

5. Жеус О., Михайлова М. Аналіз та прогнозування розвитку ринку ресторанних послуг в Харкові та Харківській області // Маркетинг в Україні. – 2014. – №1–2. – С. 54–61.

Zhehus O., Mykhailova M. Analiz ta prohnouzuvannia rozvytku rynku restorannykh posluh v Kharkovi ta Kharkivskii oblasti // Marketynh v Ukraini. – 2014. – №1–2. – S. 54–61.

6. Жеус О.В., Михайлова М.В. Розвиток мережі ресторанного господарства у регіонах // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: Збірник наук. праць ХДУХТ. – Харків, 2011. – С. 519–526.

Zhehus O.V., Mykhailova M.V. Rozvytok merezhi restorannoho hospodarstva u rehionakh // Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh: Zbirnyk nauk. prats KhDUKhT. – Kharkiv, 2011. – S. 519–526.

7. Заремба П.О., Будель О.Л. Основні тенденції розвитку ресторанного господарства в Донецькому регіоні // Прометей. – 2011. – №2. – С. 220–223.

Zaremba P.O., Budel O.L. Osnovni tendentsii rozvytku restorannoho hospodarstva v Donetskomu rehioni // Prometei. – 2011. – №2. – S. 220–223.

8. Кривошеї В.В., Горлинченко А.П. Особливості розвитку ресторанного господарства: тенденції та перспективи, 2012 // trade.donnuet.dn.ua.

Kryvoshei V.V., Horlynychenko A.P. Osoblyvosti rozvytku restorannoho hospodarstva: tendentsii ta perspektyvy, 2012 // trade.donnuet.dn.ua.

9. Міценко Н.Г. Ресторанне господарство як канал збуту продукції АПК // Бізнес-інформ. – 2014. – №4. – С. 209–214.

Mitsenko N.H. Restoranne hospodarstvo yak kanal zbutu produktsii APK // Biznes-inform. – 2014. – №4. – S. 209–214.

10. Найдюк В.С. Інновації в системі управління підприємствами ресторанного господарства // Сталый розвиток економіки. – 2012. – №2. – С. 228–233.

Naidiuk V.S. Innovatsii v systemi upravlinnia pidpriemstvamy restorannoho hospodarstva // Stalyi rozvytok ekonomiky. – 2012. – №2. – S. 228–233.

11. П'ятницька Г., Григоренко О., Найдюк В. Інноваційний потенціал розвитку підприємств ресторанного господарства в Україні // Товари і ринки. – 2013. – №2. – С. 30–44.

Piatnytska H., Hryhorenko O., Naidiuk V. Innovatsiyni potentsial rozvytku pidpriemstv restorannoho hospodarstva v Ukraini // Tovary i rynky. – 2013. – №2. – S. 30–44.

12. П'ятницька Г., Григоренко О., Найдюк В. Розвиток ресторанного господарства в Україні: структурні трансформації, фінансова стійкість підприємств, прогнози // Економіст. – 2013. – №11. – С. 37–44.

Piatnytska H., Hryhorenko O., Naidiuk V. Rozvytok restorannoho hospodarstva v Ukraini: strukturni transformatsii, finansova stiikest pidpriemstv, prohnozy // Ekonomist. – 2013. – №11. – S. 37–44.

13. Про нас // Холдинг емоцій "FEST" // www.fest.lviv.ua.

Pro nas // Kholdynh emotsii "FEST" // www.fest.lviv.ua.

14. Ресторани // Емоційні ресторани // www.fest.lviv.ua.

Restorany // Emotsiini restorany // www.fest.lviv.ua.

15. Ринок ресторанного бізнесу України // poglyad.com.

Rynok restorannoho biznesu Ukrainy // poglyad.com.

16. Смачний бізнес // Практика управління. – 2008. – №10. – С. 12–14.

Smachnyi biznes // Praktyka upravlinnia. – 2008. – №10. – S. 12–14.

17. Статистичний щорічник Львівської області за 2013 рік: У 2-х ч. / Головне управління статистики у Львівській області; За ред. С.І. Зимовіної. – Львів, 2014. – Ч. 1. – 365 с.

Statystychnyi shchorichnyk Lvivskoi oblasti za 2013 rik: U 2- kh ch. / Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti; Za red. S.I. Zymovinoi. – Lviv, 2014. – Ch. 1. – 365 s.

18. Статистичний щорічник Львівської області за 2013 рік: У 2-х ч. / Головне управління статистики у Львівській області; За ред. С.І. Зимовіної. – Львів, 2014. – Ч. 2. – 289 с.

Statystychnyi shchorichnyk Lvivskoi oblasti za 2013 rik: U 2- kh ch. / Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti; Za red. S.I. Zymovinoi. – Lviv, 2014. – Ch. 2. – 289 s.

19. Статистичний щорічник Львівської області за 2014 рік: У 2-х ч. / Головне управління статистики у Львівській області; За ред. С.І. Зимовіної. – Львів, 2015. – Ч. 1. – 366 с.

Statystychnyi shchorichnyk Lvivskoi oblasti za 2014 rik: U 2- kh ch. / Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti; Za red. S.I. Zymovinoi. – Lviv, 2015. – Ch. 1. – 366 s.

20. Статистичний щорічник Львівської області за 2014 рік: У 2-х ч. / Головне управління статистики у Львівській області; За ред. С.І. Зимовіної. – Львів, 2015. – Ч. 2. – 261 с.

Statystychnyi shchorichnyk Lvivskoi oblasti za 2014 rik: U 2- kh ch. / Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti; Za red. S.I. Zymovinoi. – Lviv, 2015. – Ch. 2. – 261 s.

21. Яшуна О.В. Особливості розвитку ресторанного господарства в Україні // tourlib.net.

Iashyna O.V. Osoblyvosti rozvytku restorannoho hospodarstva v Ukraini // tourlib.net.

Стаття надійшла до редакції 7.04.2016.